

TÌNH HÌNH CHÍNH TRỊ ARGENTINA NHỮNG NĂM GẦN ĐÂY

Nguyễn Anh Hùng
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

I. Thực trạng chính trị Argentina

1. Khái quát

Là nước có diện tích và dân số lớn thứ hai ở Nam Mỹ, lãnh thổ Argentina trải dài trên nhiều miền khí hậu và là nơi cư trú của nhiều cộng đồng người. Vùng Tây Bắc Argentina xưa kia là một phần của Đại đế quốc Inca mà trung tâm đặt ở Cusco (Peru). Còn vùng thảo nguyên và các đồng bằng ven biển là quê hương của dân du cư da đỏ.

Nhà thám hiểm Bồ Đào Nha Juan Diaz de Solis là người Châu Âu đầu tiên đặt chân lên Argentina vào năm 1516. Sau đó, Tây Ban Nha cho quân xâm chiếm miền đất mới lạ này và biến Argentina thành thuộc địa trong suốt ba thế kỷ (thế kỷ XVI, XVII, XVIII). Tận dụng thất bại của Tây Ban Nha với Pháp năm 1807-1808, San Martin đã lãnh đạo nhân dân khởi nghĩa, đánh đuổi quân Tây Ban Nha khỏi nước mình. Năm 1816, Argentina tuyên bố độc lập, nhưng cuộc chiến tranh giải phóng vẫn tiếp diễn cho đến năm 1820. Năm 1826, Chính phủ dân tộc đầu tiên được xây dựng. Mặc dù Chính phủ này đã hợp nhất dưới thời nhà độc tài Manuel de Rosas (1835-1852), nhưng Argentina vẫn bị chủ nghĩa phân lập chia rẽ và phải đến năm 1853, chính quyền ở các tỉnh bang mới được đặt dưới một thể chế thống nhất theo Hiến pháp vừa được ban hành. Từ năm 1880, từng

đợt di cư lớn từ Đức, Italia, Tây Ban Nha sang và những khoản đầu tư của Anh đã giúp Argentina phát triển một nền kinh tế phồn thịnh (xếp thứ 7 thế giới) trước khi xảy ra cuộc Đại suy thoái 1929-1933. Năm 1930, giới quân sự đảo chính, lật đổ Tổng thống dân sự, xoá bỏ thể chế Hiến pháp và bắt đầu thiết lập hàng loạt chế độ độc tài kế tiếp.

Năm 1946, lãnh tụ Juan Domingo Peron lên nắm quyền với sự ủng hộ của quân đội, nhà thờ Công giáo và nhiều liên minh đảng phái. Vợ của ông - bà Evita - là một người rất được dân chúng mến trọng, cũng là cố vấn đắc lực cho chồng. Từ khi bà mất vào năm 1952, sự nghiệp của ông dần tụt dốc. Phải rút lui do các chính sách kinh tế mà mình chủ trương tiến hành bị thất bại, ông sống lưu vong từ năm 1955. Chính phủ quân sự thay thế nhưng không có khả năng kiểm soát được nạn lạm phát tràn lan, nên phái dân sự đã nắm quyền trở lại. Peron về nước và tái đắc cử Tổng thống, giữ chức trong một thời gian ngắn (1973-1974) rồi qua đời và kế nhiệm là người vợ thứ ba của ông - bà Isabel.

Đầu những năm 1970, nạn khủng bố ở đô thị tăng và khủng hoảng kinh tế trầm trọng khiến quân đội lại lật đổ Isabel. Hội đồng Hành chính quân sự (junta) cầm quyền từ năm 1976 bị lên án gay gắt khi tiến hành bắt và thủ tiêu hàng chục nghìn người chống đối chế độ. Tháng 4/1982, Tổng thống

Galtieri cho quân tiến công quần đảo Falklands (Malvinas) vốn bị Anh chiếm giữ từ năm 1833. Nhưng hai tháng sau, lực lượng đặc nhiệm Anh phản công, tái chiếm quần đảo này và gây cho Argentina nhiều thiệt hại.

Thất bại quân sự đó khiến Galtieri từ chức và dẫn tới việc kêu gọi bầu cử tự do vào tháng 10/1983. Alfonsín đắc cử Tổng thống. Argentina khôi phục lại đầy đủ Hiến pháp 1853, đồng thời chấm dứt thể chế quân sự. Nhưng những vấn đề kinh tế (lạm phát, thất nghiệp, thâm hụt ngân sách, tiền lương sụt giảm...) đã làm giảm uy tín của Alfonsín. Ngày 14/5/1989, Carlos Saul Menem, thuộc đảng Công lý (đảng Peron) cùng liên minh các đảng phái ủng hộ, được bầu làm Tổng thống.

Menem tranh cử với tư cách là ứng viên của một đảng có truyền thống ủng hộ cho một chính quyền mạnh, phúc lợi lớn và thâm hụt ngân sách nhiều. Song từ khi lên nắm quyền, ông đã khiến nhiều cử tri bầu mình phải ngạc nhiên khi thúc đẩy thị trường tự do và hạn chế bớt vai trò của chính quyền. Từ năm 1991, với sự trợ thủ của Bộ trưởng Kinh tế Domingo Cavallo, Menem đã đưa ra chính sách thị trường tự do và tự do hoá cấp tiến. Thách thức lớn nhất ông phải đối phó vẫn là nạn lạm phát của Argentina.

Menem tái đắc cử Tổng thống năm 1995, tiếp tục đưa kinh tế theo mô hình tự do mới, thúc đẩy được sản xuất, đầu tư nước ngoài và tích lũy trong nước, triển khai chiến lược kinh tế sang vùng Châu Á - Thái Bình dương. Trong cuộc bầu cử Tổng thống tháng 10/1999, ứng viên Fernando de la Rúa của Liên minh Dân sự Cấp tiến đắc cử. Tăng trưởng GDP năm 1998 là 2%, nhưng năm 1999 lại sụt âm (chỉ -3%). Vì vậy đến giữa tháng 9/2000, sau 6 tháng trì hoãn, Thượng

viện đã thông qua dự luật Kinh tế khẩn cấp. Luật này cho phép Chính phủ điều chuyển hoặc sa thải những nhân viên hợp đồng và hoãn trả các khoản nợ lớn sẽ được điều chỉnh. Quốc hội phê chuẩn Luật này cùng với Luật Cải cách lao động (thông qua tháng 4/2000) và Luật Chống thất thu thuế (thông qua ngày 6/9/2000) là một phân quan trọng trong chương trình phục hồi kinh tế trọn gói của Nhà nước, nhằm đạt tỷ lệ tăng GDP 3% và giảm thâm hụt ngân sách từ 7,1 tỷ USD xuống còn 4,7 tỷ USD trong năm 2000.

Những năm cuối thế kỷ XX đầu thế kỷ XXI, tình hình Argentina nổi bật hai đặc điểm: bị biến đổi, khủng hoảng trầm trọng về tài chính - kinh tế và những hoạt động dân chủ diễn ra công khai, mạnh mẽ, thái quá. Hiến pháp mới 1994 với nhiều điều khoản bổ sung, sửa đổi được coi là bản Hiến pháp toàn diện nhất của Argentina từ trước đến nay. Tuy nhiên, nó cũng chỉ được áp dụng trong vòng ba năm rồi lại phải sửa đổi bổ sung vào năm 1997 nhằm tăng cường, tập trung quyền cho ngành hành pháp để ứng phó với những biến đổi kinh tế. Năm 2001, công nghiệp giảm sút 34% so với năm 2000 và 10% so với dự kiến; thất nghiệp lên tới con số kỷ lục 19,4% của lực lượng lao động (tương đương 2,7 triệu người); mức sống giảm, sức mua kém, tệ quan liêu, tham nhũng hoành hành, nợ nước ngoài tăng nhanh... Từ cuối tháng 12/2001, các nhóm áp lực và nghiệp đoàn lợi dụng những quy định dân chủ rộng rãi trong Hiến pháp tổ chức ra nhiều cuộc biểu tình rầm rộ, cướp phá hỗn loạn triển miên khắp thủ đô Buenos Aires cùng các thành phố lớn. Ngày 19/12/2001, Tổng thống De la Rúa phải ban bố tình trạng khẩn cấp, một số quyền công dân mà Hiến pháp quy

định bị bãi bỏ. Những cuộc biểu tình bị đàn áp vũ trang khiến 27 người thiệt mạng. Đất nước rơi vào tình trạng khủng hoảng nghiêm trọng và toàn diện. Ngày 20/12, Chính phủ đệ đơn từ chức và sáng 21/12, Tổng thống cũng từ chức sau khi đảng Công lý từ chối tham gia Chính phủ Đoàn kết Dân tộc do ông đề xuất. Theo Hiến pháp thì Chủ tịch Thượng viện (lúc ấy là ông Ramon Puerta) lên giữ chức Tổng thống tạm quyền. Chiều 21/12, ông Rodriguez Saa - Thống đốc tỉnh bang San Luis, ứng cử viên của đảng Công lý - được bầu cử làm Tổng thống lâm thời cho đến hết ngày 3/3/2002. Chính phủ mới (chỉ gồm ba bộ, so với 10 bộ của Chính phủ cũ) đã tuyên thệ nhậm chức ngày 23/12. Chính phủ mới có chương trình là giải quyết khẩn cấp 1 triệu việc làm, triển khai hỗ trợ lương thực, tiến hành ngay nâng lương tối thiểu, giảm lương và dừng việc tuyển công chức, sáp nhập một số bộ, bán toàn bộ đội máy bay riêng của Tổng thống... Tuy nhiên, những cuộc biểu tình lớn vẫn chưa kết thúc. Rạng sáng ngày 29/12, đã có một cuộc biểu tình lớn xảy ra ở thủ đô đòi các kẻ tham nhũng không được tham gia Chính phủ mới. Cùng ngày, Chính phủ vừa được thành lập tuyên bố sẵn sàng từ chức, tạo điều kiện cho Tổng thống thành lập Chính phủ thay thế, để tình hình đất nước ổn định. Tối này 31/12, Tổng thống lâm thời Saa cũng xin từ chức sau một tuần tại vị. Theo Hiến pháp, Chủ tịch Thượng viện lại làm Tổng thống, nắm tạm quyền điều hành đất nước trong 48 giờ. Ngày 2/1/2002, Quốc hội bầu ông Eduardo Duhalde làm Tổng thống cho đến tháng 12/2003 (như vậy, Argentina lập một kỷ lục trong những nước cộng hòa trên thế giới: chỉ trong chưa đầy hai tuần mà bốn lần thay

Tổng thống). Biểu tình đòi Tổng thống mới từ chức vẫn tiếp tục diễn ra ở thủ đô và các tỉnh bang. Ông Duhalde đã có một số thay đổi về đường lối phát triển kinh tế như thả nổi đồng peso so với đôla Mỹ, mời các chuyên gia kinh tế giỏi của thế giới đề ra hướng phục hồi và phát triển kinh tế để dân thoát khỏi cuộc khủng hoảng trầm trọng hiện thời... Nhưng biểu tình vẫn diễn ra liên miên trong các ngày 25 và 26/1/2002 tại 100 thành phố đòi Chính phủ phải ổn định kinh tế và đảm bảo đời sống tối thiểu cho người lao động. Sang đầu năm 2003, phong trào biểu tình quyết liệt hơn, trở thành bạo động khi nhiều nhóm biểu tình tấn công các công sở và cướp phá những cửa hàng ven đường. Chính phủ đàn áp và thương lượng, nhưng bất lực. Tổng thống Duhalde đành cùng Quốc hội kêu gọi bầu cử trước thời hạn. Ứng viên của đảng Công lý Nestor Kirchner đắc cử Tổng thống (là Tổng thống thứ 6 chỉ sau 18 tháng và Tổng thống thứ 49 trong lịch sử Argentina) rồi nhậm chức ngày 25/5/2003 trong hoàn cảnh xã hội khá rối ren và số tiền quốc gia này nợ nước ngoài đã lên tới 148 tỷ USD. Ông Kirchner đã thực thi nhiều cải cách bình ổn tình hình, tinh giản biên chế, thanh trừng tham nhũng, trấn áp tội phạm, đồng thời đi thăm hàng loạt các nước để thu hút nguồn đầu tư và vận động Ngân hàng Thế giới (WB), Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) hỗ trợ... Tổng thống Kirchner nhanh chóng đưa Argentina vào một giai đoạn phát triển kinh tế tích cực, ổn định với chỉ số tăng trưởng hàng năm khoảng 8-9%. Trong 4 năm cầm quyền (2003-2007), Argentina đã trả được phần lớn nợ cho IMF (9,5 tỷ USD), tỷ lệ nghèo đói giảm từ 58% xuống còn 23%, tỷ lệ thất nghiệp giảm mạnh - hiện chỉ còn

8,5% (một chỉ số thấp nhất trong 15 năm gần đây). Ngày 28/10/2007 vừa qua, bà Christina Fernandez de Kirchner - phu nhân của ông Kirchner, ứng viên tổng thống của đảng Công lý - đã đắc cử với số phiếu áp đảo 44,9% (hơn hẳn đối thủ về nhì là nữ ứng viên Elisa Carrio, chỉ được 22,6%), kế vị chồng làm Tổng thống nhiệm kỳ 2008-2012. Bà Christina Fernandez sẽ tiếp tục triển khai, thực thi những chính sách chính trị - kinh tế - xã hội hiệu quả của phu quân và thay đổi cơ bản về lĩnh vực đối ngoại là tạo dựng quan hệ nồng ấm, mật thiết hơn với Mỹ.

2. Những đặc trưng cơ bản

2.1. Cấu trúc lãnh thổ liên tỉnh bang

Cấu trúc xét theo phạm vi hành chính - lãnh thổ của hầu hết các nước trên thế giới hiện nay đều thuộc một trong hai hình thức: liên bang hoặc đơn nhất. Nhưng khi nghiên cứu hệ thống chính trị và Nhà nước Argentina, người ta rất khó xếp cấu trúc này vào một trong hai hình thức trên do nó có nhiều điểm giống cả hai.

Nhà nước Argentina giống nhà nước liên bang ở chỗ: (1) Hiến pháp và pháp luật Argentina khi đề cập về Nhà nước, chính quyền trung ương thì đều dùng từ "liên bang" (federal) kèm theo; (2) Mỗi đơn vị hành chính lãnh thổ sát dưới cấp liên bang đều có hiến pháp, pháp luật riêng và chính quyền riêng được thiết lập bởi ý chí của dân cư đơn vị đó thông qua bầu cử chứ không cần có sự tham gia của dân cư bang khác hay sự chỉ đạo, bổ nhiệm của chính quyền liên bang; (3) Quy định trong Hiến pháp và pháp luật Argentina về quyền và nghĩa vụ của các đơn vị sát dưới cấp liên bang phần lớn đều giống quy định về quyền và nghĩa vụ của các bang trong một nhà nước liên bang bất kỳ nào trên thế giới.

Song nhà nước Argentina cũng lại giống nhà nước đơn nhất ở chỗ: (1) Hiến pháp và pháp luật Argentina khi đề cập về các đơn vị hành chính lãnh thổ sát dưới cấp liên bang thì đều dùng từ "tỉnh" (province) chứ không dùng từ "bang" (state); (2) Mỗi người trên bất cứ đơn vị hành chính lãnh thổ nào thuộc liên bang Argentina chỉ có thể mang một tư cách công dân là công dân của Nhà nước Argentina (chứ không có thêm tư cách công dân của "bang" đó); (3) Không thể có một đơn vị hành chính lãnh thổ mới sát dưới cấp liên bang được hình thành trên lãnh thổ Argentina hoặc xin tách khỏi liên bang mà không được sự chấp thuận của Quốc hội liên bang; (4) Ngoài Hiến pháp, pháp luật của liên bang, chính quyền các đơn vị sát dưới phải phục tùng và thực hiện tất cả các chính sách của chính quyền liên bang; (5) Nhân vật đứng đầu đơn vị sát dưới cấp liên bang (thống đốc) tuy được bầu bởi cư dân đơn vị đó, nhưng phải được sự ủng hộ của Chính quyền trung ương (đặc biệt là của Tổng thống). Tổng thống có thể cách chức thống đốc và yêu cầu bầu cử lại chức vụ ấy nếu cần.

Thực tế, Nhà nước Argentina chỉ như nhà nước liên bang về mặt hình thức, còn nội dung và bản chất của nó giống hệt nhà nước đơn nhất với sự tập quyền về trung ương ngày càng mạnh. Nếu cần một thuật ngữ tương đối chính xác, phải gọi 23 đơn vị hành chính lãnh thổ cấp sát dưới liên bang hiện nay ở Argentina là "tỉnh bang" và Nhà nước Argentina là "Nhà nước cộng hòa liên tỉnh bang".

2.2. Thể chế cộng hòa tổng thống không ổn định

Ngay từ khi lập quốc hồi đầu thế kỷ 19, Argentina đã tổ chức Nhà nước theo thể chế cộng hòa tổng thống. Đây là loại thể chế khá phổ

biến, được thiết lập lần đầu tiên tại Hoa Kỳ vào cuối thế kỷ XVIII. Argentina theo thể chế đó một phần vì Hiến pháp Argentina mô phỏng tương tự Hoa Kỳ, một phần vì muốn tuyệt giao với thể chế quân chủ Tây Ban Nha vốn thống trị nước này trước đây, một phần nữa do nhiều ưu điểm của thể chế cộng hòa tổng thống khá phù hợp với hoàn cảnh lịch sử Argentina và mục đích thống nhất các tỉnh bang.

Thể chế cộng hòa tổng thống Argentina phân định rất rõ ràng ba nhánh quyền lực trung ương (lập pháp - hành pháp - tư pháp). Tổng thống có quyền rất lớn, vừa là nguyên thủ quốc gia, vừa đứng đầu Chính phủ, nắm trọn quyền hành pháp. Quyền lập pháp trung ương được trao cho Quốc hội gồm Thượng viện và Hạ viện. Quyền tư pháp trung ương trao cho Tòa án Tối cao và Bộ Tư pháp. Bất cứ một công chức nào cũng chỉ có thể là người của một trong các cơ quan trên (chứ không được kiêm nhiệm). Tổng thống và Quốc hội do dân bầu lên một cách độc lập, hoạt động không phụ thuộc vào nhau mà chỉ liên kết đôi chút trong việc lập pháp của Quốc hội và bổ nhiệm của Tổng thống. Tổng thống không được giải tán Quốc hội và Quốc hội cũng không được bãi miễn Tổng thống. Tòa án Tối cao và Bộ Tư pháp gồm các thành viên do Tổng thống bổ nhiệm với sự chấp thuận của Thượng viện nhưng toàn quyền độc lập hoạt động tư pháp mà không hề phụ thuộc hay liên kết với hai cơ quan trên.

Thể chế cộng hòa tổng thống Argentina không liên tục, không ổn định: trong quá khứ, nó nhiều lần bị gián đoạn bởi việc hình thành và tồn tại thể chế độc tài quân sự. Sau năm 1983, thể chế độc tài không xuất hiện

nữa nhưng thể chế cộng hòa tổng thống vẫn bất ổn do cơ chế phân quyền, sự thay đổi luật pháp và tình trạng khủng hoảng kinh tế. Về phân quyền, việc chia xẻ rạch ròi và phân tán quyền lực giữa các cơ quan trung ương với nhau, giữa chính quyền trung ương với địa phương khiến Tổng thống khó khăn trong việc thu tóm, phát huy sức mạnh tổng hợp, đặc biệt là khi đa số nghị sĩ Hạ viện và thống đốc các tỉnh bang không cùng đảng phái với Tổng thống. Về luật pháp, Hiến pháp và các đạo luật về tổ chức chính quyền trung ương cũng liên tục thay đổi, bổ sung, cắt xén, ảnh hưởng nhiều đến phương thức thiết lập, biên độ nhiệm kỳ, phạm vi quyền hạn và hoạt động của Tổng thống. Trong những năm gần đây, khủng hoảng kinh tế - tài chính trở thành nguyên nhân cơ bản nhất. Đa số các Tổng thống đều mạnh bạo đưa ra những chương trình, chính sách kinh tế cải cách, nhưng lại bất lực, không khắc phục nổi khi những chương trình, chính sách đó đưa đến kết quả tiêu cực cho đất nước. Cuối cùng, họ đều phải từ chức và kêu gọi bầu cử trước thời hạn. Trong chưa đầy 2 tuần cuối năm 2001 đầu năm 2002, chính trường Argentina phải chấp nhận từ chức và bầu thay lần lượt tới 5 vị Tổng thống là một ví dụ điển hình.

2.3. Tổ chức đảng phái đa dạng nhưng chặt chẽ và độc đáo

Đầu và giữa thế kỷ XIX, đảng phái chính trị ở Argentina khá mạnh mẽ, lẻ tẻ và không mấy ảnh hưởng tới sức mạnh của chính quyền. Nhưng từ cuối thế kỷ XIX, hệ thống đảng phái trở nên quy củ hơn, hình thành một số đảng lớn hoặc các đảng nhỏ liên kết thành khối, tranh đua quyết liệt vào các cương vị trong bộ máy Nhà nước. Năm 1891, Liên minh Dân sự Cấp

tiến thành lập và nhanh chóng thao túng chính quyền. Ngay sau đó, các nhóm trung lưu ôn hoà cùng giới thượng lưu bảo thủ cũng thành lập nhiều đảng mới.

Nếu như ở Hoa Kỳ, trở thành đảng viên một đảng hoặc chuyển sang một đảng đối lập khá dễ dàng, chỉ cần tuyên bố mình là người của đảng nào và thể hiện bằng việc bỏ phiếu ủng hộ những người của đảng ấy là được, thì ở Argentina khó hơn nhiều. Đa số các đảng chỉ kết nạp những công dân tốt, quán triệt tư tưởng, trung thành với cương lĩnh và thường có những hoạt động, đóng góp tích cực cho đảng mình. Đảng viên có thể bị kỷ luật dưới bốn hình thức: nhắc nhở riêng, khiển trách, đình chỉ hoạt động hoặc bị khai trừ. Hình thức khiển trách trước toàn thể thường áp dụng khi đảng viên không tuân theo điều lệ đảng và các nguyên tắc đạo đức. Còn hình thức khai trừ khỏi đảng thì mạnh hơn, thường sử dụng để răn đe hoặc ổn định tình hình nội bộ đảng.

Khác với nhiều nước trên thế giới có hiến pháp không hề quy định về đảng phái chính trị vì coi đó là thiết chế không chính thức và khó kiểm soát, thì Hiến pháp Argentina lại quy định về đảng phái khá rõ ràng tại Điều 38: (1) Những đảng phái chính trị là các thể chế cơ bản của hệ thống dân chủ; (2) Hiến pháp bảo đảm việc tự do thành lập tổ chức dân chủ đại diện cho các nhóm người thiểu số, việc thực hiện những hoạt động của họ cũng như quyền tranh cử các vị trí lãnh đạo Nhà nước, có cơ hội tiếp cận thông tin đại chúng và có quyền trao đổi ý kiến của mình; (3) Nhà nước sẽ hỗ trợ kinh phí cho những hoạt động và sự đào tạo các nhà lãnh đạo của họ; (4) Các đảng phái chính trị có nhiệm vụ tạo ra nguồn quỹ và tài sản cho mình.

Rải rác trong Hiến pháp Argentina còn một số điều khoản quy định quyền, nghĩa vụ và mục đích hoạt động của các đảng phái, chẳng hạn Điều 54 quy định rằng mỗi tỉnh bang được bầu 3 thượng nghị sĩ trong đó 2 là người của đảng cầm quyền và 1 là của đảng xếp tiếp theo...

Xem xét hệ thống đảng phái chính trị ở Argentina, có thể còn thấy một "nguyên tắc 2" rất độc đáo nữa là:

(1) Tuy rất nhiều đảng nhưng hầu hết đều theo một trong hai xu hướng chính: cấp tiến hoặc bảo thủ.

(2) Luôn có hai đảng lớn (hoặc hai liên minh đảng) luân phiên nắm giữ quyền lực nhà nước

(3) Mỗi đảng khi lâm vào tình trạng khủng hoảng, bế tắc, chia rẽ thì thường không giải thể hoặc phân chia thành nhiều đảng nhỏ hơn, mà chỉ chia thành 2 đảng "con". Hai đảng "con" này tuy chủ trương và hoạt động khác nhau (thậm chí mâu thuẫn), nhưng vẫn thống nhất trong một đảng "mẹ" với ban lãnh đạo chung.

Hiện nay có hàng trăm đảng phái chính trị tại Argentina, song chỉ có 25 đảng chính trị hợp pháp, trong đó các đảng lớn và tạo được quyền lực lâu bền là: Công lý (hay còn gọi là Đảng Peron, thành lập năm 1947), Liên minh Dân sự Cấp tiến (1891), Dân chủ Cơ đốc giáo (1954), Không khoan nhượng (1963), Cự hữu (1976), Cộng sản (1918). Ngoài 2 đảng kỳ cựu là Công lý (PJ) - đảng cầm quyền - và Liên minh Dân sự Cấp tiến (UCR), một số đảng mới nổi, gần đây có ảnh hưởng chính trị đáng kể là: Mặt trận Đất nước Đoàn kết (FREPASO), Liên minh Trung tâm Dân chủ (UCD), Đảng Công nhân (PO), Phong trào Hợp nhất và Phát triển (MID)

2.4. Tác động mạnh mẽ từ lực lượng vũ trang

Đầu thế kỷ XX, các lực lượng vũ trang Argentina vẫn chưa có gì nổi trội. Nhưng từ năm 1930 đến nay, quân đội Argentina thực sự đã trở thành một lực lượng chính trị rất mạnh ở nước này:

(1) Lực lượng vũ trang thể hiện sự ảnh hưởng lớn đối với việc đưa ra chính sách của Nhà nước. Bất kỳ chính sách nào của Nhà nước ban hành và thực thi đều phải không làm mất giá trị hoặc tác động bất lợi tới lực lượng vũ trang. Các tướng lĩnh quân đội còn là cố vấn đặc lực cho Tổng thống và Quốc hội khi xây dựng, hình thành các chính sách dân sự.

(2) Lực lượng vũ trang được quyền phủ quyết chính sách. Các chính sách lớn của Nhà nước nếu không có sự chấp thuận và ủng hộ của quân đội thì không thể thực thi. Trong một số trường hợp, không đồng ý với các chính sách của Nhà nước, quân đội còn đưa ra và thực thi thành công chính sách đối lập.

(3) Lực lượng vũ trang nhiều lần lật ra và lật đổ Tổng thống cùng chính quyền dân sự, tiếm xưng quyền lực của mình. Thực tế cho thấy không một Tổng thống Argentina nào trong thế kỷ 20 có thể đạt được mục đích hay tại vị lâu dài nếu không có sự hậu thuẫn của quân đội.

Sau "cuộc chiến không trong sạch" cùng sự tồn tại chế độ quân sự năm 1976-1983, luật pháp Argentina đã có nhiều quy định hạn chế vai trò quân đội, nhưng chỉ là hình thức, bởi vì lực lượng vũ trang Argentina luôn có tiềm lực lớn, là công cụ hữu hiệu nhất mà Nhà nước có thể dùng can thiệp vào các tỉnh bang và trấn áp mít tinh, biểu tình, dẹp các cuộc phản loạn nội bộ để ổn định môi trường chính trị quốc gia. Hơn nữa, đa số các đảng phái lớn và những chính trị gia có thể

lực ở nước này đều duy trì mối quan hệ mật thiết với quân đội.

2.5. Công giáo được ưu tiên và ảnh hưởng sâu rộng

Công giáo là tôn giáo chính thức, là tín ngưỡng phổ biến ở Argentina. Theo luật, mọi trẻ em phải được đăng ký khai sinh, tên được đặt lúc rửa tội ghi trong sổ bộ nhà thờ là cái tên thường được chấp nhận trong bản đăng ký. Chính phủ trợ cấp một phần tài chính cho nhà thờ. Giáo hội Công giáo chia thành những hàng giáo phẩm đảm trách nhiều công việc khác nhau. Trong những vấn đề giáo dục, tu sĩ và linh mục chịu sự dẫn dắt của các giám mục địa phương do Tòa thánh Vatican chỉ đạo.

Công giáo cũng trở thành một tiêu chí, nguyên tắc trong hệ thống chính trị Argentina. Ngay lời mở đầu của Hiến pháp đã khẳng định: "Chúng ta cầu nguyện sự che chở và bảo vệ của Chúa - cội nguồn của tất cả lẽ sống và công lý". Còn toàn bộ Điều 2 Hiến pháp thì công khai tuyên bố: "Chính quyền ủng hộ hoàn toàn Công giáo". Rất nhiều điều khoản của Hiến pháp và pháp luật quy định giá trị và ảnh hưởng sâu rộng của Công giáo tại Argentina, chẳng hạn, để được ra ứng cử Tổng thống - cương vị có quyền lực chính trị lớn nhất nước - thì phải là tín đồ theo Công giáo. Những quy định kiểu như vậy đã tăng cường vai trò của Công giáo, tạo nên ảnh hưởng của nhà thờ đối với Nhà nước, khiến giới giáo sĩ có thêm phương tiện tinh thần để can thiệp hữu hiệu vào tiến trình chính trị. Tác động của nó trong quá trình Nhà nước ban hành và thực thi luật pháp không gay gắt như lực lượng vũ trang, nhưng sâu rộng, bền lâu và khó thay đổi. Nhìn chung, quan hệ và ảnh hưởng của nhà thờ

Công giáo đối với nền chính trị Argentina thể hiện chủ yếu là:

(1) Đưa các tín điều, giáo lý vào văn bản pháp luật của Nhà nước.

(2) Bảo lãnh tối cao về mặt tinh thần cho các hoạt động chính trị hoà bình.

(3) Đứng ra dàn xếp những xung đột giữa các thiết chế chính trị hoặc các đảng phái đối lập.

(4) Công khai trợ giúp hoặc phản đối những nhân vật có thế lực của chính quyền.

Sự tồn tại, sức nặng và tác động nhiều mặt của Công giáo tại Argentina hiện nay vẫn được chấp nhận vì các tín đồ khá nhiệt tình và có tới 91% tổng số dân theo quốc giáo này.

2.6. Chính trị biến động do khủng hoảng tài chính, cắt giảm phúc lợi xã hội và các hoạt động dân chủ diễn ra thái quá

Từ năm 1999 đến nay (đặc biệt là giai đoạn từ cuối năm 1999 đến đầu năm 2003), tình hình chính trị Argentina biến động mạnh chủ yếu do khủng hoảng tài chính, cắt giảm phúc lợi xã hội và sự quá đà trong các hoạt động dân chủ. Suốt 10 năm cầm quyền (1989-1999), Menem đã cho giữ giá đồng bản tệ peso (mức 1 peso = 1 USD), tăng phúc lợi xã hội, thúc đẩy thị trường tự do và thực hiện những chương trình đầu tư dài hạn. Tuy đem lại nhiều kết quả tích cực nhưng hậu quả là thâm hụt ngân sách trầm trọng và đến cuối năm 1999, nợ nước ngoài của Argentina đã vượt quá con số 100 tỷ USD. Các Tổng thống kế nhiệm Menem phải thực hiện trả những khoản nợ và lãi đến hạn bằng biện pháp: (1) Thả nổi đồng peso so với USD; (2) Thi hành chính sách “thắt lưng buộc bụng” với việc cắt giảm 20% - 30% chi tiêu trong chương trình ngân sách hàng năm, rút gọn số lượng biên chế nhà nước, giảm mạnh

chi phí cho y tế, giáo dục và an sinh xã hội, sáp nhập hoặc giải thể nhiều cơ quan, xí nghiệp, thực hiện trả nợ cho những chủ nợ trong nước không phải bằng tiền mặt mà bằng đất đai và các tài sản có thể của Nhà nước...

(3) Thương lượng với WB và IMF nhằm hoãn nợ, đồng thời “vay nóng” thêm một số khoản để giải quyết những nhu cầu cấp bách trong nước. Nhưng tất cả các biện pháp trên đều thất bại, khiến cuộc khủng hoảng thêm trầm trọng và các vị Tổng thống nối đuôi nhau từ chức.

Cắt giảm phúc lợi xã hội tạo biến động nhanh chóng và tiêu cực nhất. Việc cắt giảm chi phí tới 1/3 cho ngành giáo dục, y tế và dịch vụ xã hội, giải thể nhiều cơ quan, sa thải hàng loạt công nhân, trả lương hưu bằng séc thanh toán sau, ngừng hẳn các khoản trợ cấp... đã lập tức làm gia tăng nạn thất nghiệp và đói nghèo. Trong các năm 2001-2002, tỷ lệ thất nghiệp ở Argentina đã lên tới gần 20%. Từ một nước có tầng lớp trung lưu đông nhất Mỹ Latinh, nước này tụt xuống ở địa vị có hơn một nửa dân số sống dưới mức nghèo khổ. Những yếu tố nhạy cảm này kết hợp với quy định dân chủ rộng rãi của luật pháp đã khiến hàng triệu người Argentina đình công, biểu tình dưới sự chỉ đạo của Tổng Công đoàn, Liên minh Trung tâm Dân chủ, Mặt trận Đất nước Đoàn kết, dẫn đến nhiều cuộc bạo động, cướp phá khắp đất nước, tạo nên một xã hội khá hỗn loạn mà chính quyền gần như bất lực trong những năm 2000-2003.

II. Xu hướng phát triển của tình hình chính trị Argentina

Từ cuối năm 2003, tình hình chính trị Argentina đã dần đi vào ổn định nhờ những điều chỉnh tích cực và hữu hiệu của Nhà nước. Trong những năm gần

đây, nên chính trị đang và sẽ phát triển với các định hướng cơ bản sau:

1. Cải cách thể chế và kiểm soát dân chủ

Đây là định hướng được ưu tiên nhất, bao gồm:

(1) Vẫn duy trì thể chế cộng hòa tổng thống nhưng tăng cường yếu tố tập quyền, phạm vi quyền lực của Tổng thống và ngành hành pháp được mở rộng.

(2) Hạn chế sự can thiệp của quân đội và nhà thờ Công giáo đối với các hoạt động của Nhà nước, tách rời quyền lực nhà nước khỏi vũ quyền (quyền của lực lượng quân sự) và thần quyền (quyền của Giáo hội), các nhân vật đứng đầu lực lượng vũ trang luôn phải là dân sự (không mang quân hàm).

(3) Tinh giản bộ máy công quyền bằng cách giảm biến chế, sắp xếp lại các cơ quan cho phù hợp với chức năng, nhiệm vụ cả ở cấp trung ương, tỉnh bang và địa phương.

(4) Các đảng phái chính trị, các tổ chức xã hội được thành lập và hoạt động phải tuân theo quy trình pháp lý chặt chẽ.

(5) Những quyền dân chủ của công dân được đảm bảo, một số quyền không cần thiết cho công dân nhưng có thể gây bất lợi cho chính quyền sẽ bị hủy bỏ.

(6) Trong trường hợp đất nước lâm vào tình trạng khẩn cấp vì thiên tai, dịch họa và biến loạn thì Tổng thống, Ủy ban Thường trực Hạ viện, Bộ trưởng Tư pháp, Tổng trưởng Cảnh sát đều có quyền ra các văn bản trấn áp hoặc bãi bỏ các quyền của công dân vì lợi ích quốc gia.

2. Ổn định thực trạng tài chính

Bao gồm các biện pháp:

(1) Không ban hành đồng tiền mới argentino như từng dự định trước đây, mà vẫn giữ đồng peso làm nội tệ.

(2) Phá giá đồng peso nhưng theo định mức ở từng thời điểm (chứ không thả nổi hoàn toàn như trong những năm 2000-2003 khiến đồng peso mất

giá với biên độ rất rộng: 1 USD có thể đổi được từ 1 đến 4 peso).

(3) Quy hoạch lại và khuyến khích mở thêm nhiều hình thức ngân hàng.

(4) Trả nợ, trả lãi cho người gửi bằng cùng loại tiền gửi, chấm dứt việc trả bằng các loại tiền khác và bằng tài sản, đất đai.

(5) Tăng cường, phát triển hình thức đầu tư ngắn hạn để huy động và quay vòng vốn nhanh.

(6) Trong ngân sách hàng năm có thể cắt giảm chi tiêu, lương bổng cho các cơ quan công quyền, nhưng không cắt giảm ở lĩnh vực giáo dục, y tế và phúc lợi xã hội.

3. Xây dựng nền kinh tế và xã hội tri thức

Bao gồm các chương trình:

(1) Thực hiện cuộc cách mạng tin học và viễn thông, xây dựng cơ cấu hạ tầng viễn thông toàn quốc.

(2) Duy trì và nâng cao Bộ Kinh tế như một bộ chủ lực trong Chính phủ, điều hành nền kinh tế bằng những chính sách phù hợp, kịp thời và hiện đại.

(3) Tích cực tham gia tiến trình toàn cầu hóa, thu hút và khuyến khích đầu tư nước ngoài vào các ngành công nghiệp và dịch vụ.

(4) Duy trì hệ thống giáo dục bắt buộc 7 năm và giáo dục miễn phí ở cấp tiểu học, trung học.

(5) Giữ nguyên lương bổng và tăng trợ cấp cho đội ngũ giáo viên.

(6) Khuyến khích đào tạo các ngành truyền thống được ưa thích (khoa học chính trị, kiến trúc, y dược) và ưu tiên các ngành hiện đại, chuyên sâu (toán kinh tế, tin học, vật lý lượng tử, sinh học, khảo cổ, quản lý...).

4. Khắc phục nạn tham nhũng

Trong mấy thập niên gần đây, nạn tham nhũng rất phổ biến ở Argentina. Đây cũng là một trong các nguyên nhân cơ bản gây ra biến loạn xã hội những năm 1999-2003. Còn theo kết quả khảo sát toàn cầu do Tổ chức Minh bạch quốc tế (TI) công bố ngày

3/7/2004 thì tham nhũng trong chính trị là tai họa lớn nhất của đời sống công cộng trên thế giới, trong đó Argentina và Nhật Bản đứng đầu danh sách. Chính quyền Argentina đang và sẽ đưa ra những biện pháp khắc phục rất quyết liệt:

(1) Bãi miễn, sa thải và có thể truy tố bất cứ viên chức nào có hành vi tham nhũng (không dùng hình thức cảnh cáo, khiển trách).

(2) Trừ những bí mật an ninh quốc gia, bất kỳ giao dịch nghề nghiệp nào của quan chức liên quan đến kinh tế đều phải công bố công khai.

(3) Các quan chức phải kê khai, lý giải tài sản của mình và không được nhận những món quà vượt quá 150 peso từ những người không phải thân nhân.

5. Giải quyết nạn thất nghiệp

Suốt 4 năm qua (2003-2007), nền kinh tế Argentina liên tục phục hồi, tăng trưởng và phát triển. Kinh tế Argentina giữ được mức tăng trưởng cao là nhờ mức tiêu thụ nội địa tăng, trong khi các ngành kinh tế chủ chốt như chế tạo ô tô, dệt may và xây dựng phục hồi nhanh. Tỷ lệ thất nghiệp giảm mạnh và vấn đề giải quyết nạn thất nghiệp vẫn rất được chú trọng trong thời gian tới với các định hướng:

(1) Hạ tỷ lệ thất nghiệp hàng năm xuống dưới 6%.

(2) Sắp xếp lại trình độ lao động theo từng ngành nghề phù hợp.

(3) Ưu tiên phát triển số lượng lao động trong những ngành phổ biến như kinh tế nông nghiệp, công nghiệp chế biến và các ngành dịch vụ.

(4) Nhà nước mở các trung tâm dạy nghề; môi giới và giới thiệu việc làm miễn phí trên toàn quốc.

6. Tăng cường và bảo đảm an ninh trật tự xã hội

Nếu kinh tế Argentina đang phục hồi, thì tình hình an ninh trật tự vẫn trên đà giảm sút. Các hoạt động tội phạm như gây rối, cướp phá, tống tiền, bắt cóc,

buôn bán ma túy, rửa tiền và khủng bố bắt đầu tăng mạnh từ năm 2000 do sự yếu kém của ngành cảnh sát và cuộc khủng hoảng tài chính. Chỉ riêng hoạt động bắt cóc đòi tiền chuộc, trong 6 tháng đầu năm 2003 đã tăng gấp 5 lần 6 tháng đầu năm 2002. Ngày 1/4/2004, khoảng 130.000 người dân Argentina đã xuống đường biểu tình phản đối thực trạng tội phạm cùng sự nhẹ tay trừng trị của chính quyền. Ngày 7/5/2004, Tổng thống Kirchner buộc nghỉ việc 107 quan chức cảnh sát cao cấp và điều chỉnh lại hoạt động của ngành này. Hiện nay, vấn đề tội phạm đang là nỗi lo hàng đầu của người dân, vượt trên cả tình trạng tham nhũng, nghèo đói và thất nghiệp (chỉ riêng ở thủ đô Buenos Aires, thống kê được mỗi ngày có khoảng 800 vụ phạm tội). Chính quyền đang và sẽ thực thi các biện pháp mạnh mẽ:

(1) Tiến hành cuộc chiến chống tội phạm trên toàn quốc.

(2) Cơ cấu lại hệ thống và nâng cao trình độ, chất lượng, trang bị cho ngành cảnh sát.

(3) Đưa ra kế hoạch an ninh quốc gia mới cùng các đạo luật cho phép áp dụng những mức án rất nặng đối với tội phạm tuổi thành niên.

(4) Thành lập Ủy ban Điều tra liên bang nhằm giải quyết làn sóng bắt cóc đòi tiền chuộc, ngăn chặn nạn khủng bố, buôn bán vũ khí, ma túy và hoạt động rửa tiền.

(5) Đưa thêm vào luật hình sự những kiểu tội phạm vẫn chưa được quy định trước đây dù đã xuất hiện nhiều như trong lĩnh vực tin học, nghệ thuật...

Tài liệu tham khảo:

Các website:

1. www.newsocialist.org

2. www.un.int/argentina

3. www.chanrobles.com/argentina.htm

4. www.fas.org/irp/world/argentina/estevez.htm

5. www.nationsencyclopedia.com/Americas/Argentina

6. en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Argentina